

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostorutca 57 sz.)
czímzendők.

M E G J E L E N
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1869. ápril—decemberre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak 1 „ 60.

Felügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Kócsi Károly**, **Mina János**,
Nagy Ferencz, **Szentgyörgyi József.**

A kolozsmonostori gazdasági tanintézet megnyitása ügyében.

A kolozsmonostori gazdasági tanintézet igazgatójává **Kodolányi Antal** ki van már nevezve; intézetünknek ez ősz folytán leendő megnyitása el van határozva; a birtok átvételére a szükséges intézkedés megtétt; az intézeti tervrajz tárgyalás alatt áll, melynek megállapítása után mind ez, mind a felvételi felvételek között fognak tétetni. Előre figyelmeztetjük tehát ifjainkat, kik ez intézetbe felvételt kívánnak, hogy a beiratások, e lapok 3. 4. és 9-ik számaiban tett közlések értelmében, a napokban eszközölhetők lesznek s bővebb felvilágosítással, mielyt a miniszteriumtól az értesítés közelebről megérkezik, szívesen szolgálunk.

A monostori tanintézethez, **Kodolányi Antal** igazgatón kívül, kinek neve a „G. Lapok“-ból s több önálló műveiből, mint jeles szakemberé, hazaszerte ismeretes, — kinevezettek még: **Mina János**, állatgyógyászati tanár az állattenyésztés tanárává; **Fendt Lajos**, Szegeden faültetési felügyelő, az erdészeti tanárává.

A kertészi állomásra kiírt pályázat kellő eredményre nem vezetvén, ez állomásra a földm., ipar- és keresk. m. k. miniszt. részéről a pályázat ismét kihirdettetett. A szabályszerűen fölszerelt folyamodványokat f. évi szept. 30-ig kellett a nevezett miniszteriumnál benyújtani.

Lapunk jelen száma már teljesen egybe volt állítva, mikor az alább olvasható „Pályázat“ beküldetett. A monostori tanintézet megnyitásának ideje és a felvétel feltételei vannak abban részletezve.

Azon óhajttással adjuk közre, hogy hazánk ifjusága megértve az idő intő szózatát: mentől nagyobb számmal siessen az első erdélyi gazdasági felsőbb tanintézet falai közé!

Pályázat.

A nagymélt. magy. kir. földmívelési-, ipar- és kereskedelmi miniszterium magas elhatározása folytán, a kolozsmonostori gazdasági tanintézet f. év november havában meg fog nyitattatni.

A tanfolyam az intézetben 3 éves leendő, melyből az első év kiválólag gyakorlati, s mint ilyen, az intézetbe lépő ifjak gyakorlati kiképezésére van szánva.

Ez évben csupán a gyakorlati tanfolyamra történnek felvételek, s a felvételre megkívántatik: a betöltött 16 év, 6 gymnasialis, vagy 5 real-iskolai osztálynak jó sikerrel lett végzése és jó erkölcsi magaviseletről szóló bizonyítvány.

Van pedig e tanfolyamban:

1) 12 állami alapítványi hely tanulmányaikat kitünő sikerrel végzett szegényebb sorsu ifjak részére. Ezen ifjak az intézetben laknak, s ruházaton kívül, minden ellátásban ingyen részesülnek.

2) 8 intézeti szabad hely szegényebb sorsu, tanulmányaikat jó sikerrel végzett ifjak számára, kik lakást szintén ingyen kapnak az intézetben, s teljes ellátásukért csupán annyit fizetnek, mennyibe az államnak az alapítványi helyekre felvett ifjak ellátása kerül. E két rendbeli ifjak tandíjt nem fizetnek.

3) Felvétetnek még az intézetbe 20 ft. évi tandíj fizetése mellett oly ifjak, kik lakás és ellátásukról az intézetben kívül magok gondoskodnak, de egyébként az intézetnek szintén rendes tagjai.

Az 1 és 2-ik szám alatt megnevezett helyek be-
töltésére ezennel pályázat nyittatik. A pályázati folya-
modványok oct. hó 15-ig az intézeti igazga-
tósághoz (K o l o z s v á r, k ü l - m o n o s t o r u t c z a
57. sz.) czimezve nyujtandók be. A folyamodványhoz
az iskolai bizonyítványon kívül egy szabályszerűleg
kiállított szegénységi bizonyítvány is csatolandó.

A 3-ik szám alatti minőségben magukat felvétet-
ni kívánó ifjak felvételi folyamodványaihoz csupán az
iskolai bizonyítvány melléklendő. A beadási határidő
ezen folyamodványokra nézve is october hó 15-ke.

Ugyanezen alkalommal pályázat nyittatik 200 ft.
évi díjjal, lakás- és ingyen ellátással ja-
vadalmazott segédi állomás betöltésére is, mely-
nek elnyerhetése végett folyamodó ifjak, valamely gaz-
dasági intézetbeli tanfolyam jó sikerrel lett bevégezé-
sét köteleztetnek kimutatni. E folyamodások benyuj-
tásának határideje szintén october hó 15-kéig terjed.

Az intézeti tervrajz legközelebb közzé fog té-
tetni. *) Kolozsvár, szept. hó 30. 1869.

Az igazgatóság.

Adatok gyümölcsészetünkhöz.

I. Csáklya.

Emlékezzünk régiekről...

Kevesen élnek már azok közül, kik Alsó-Fejér-
megye főnotáriusát, baczka-madarasi K i s s J ó z s e f
et személyesen ismerték volna. Meggyérült még azok
sora is, kik gyermekkoruk szép emlékei közt hiven
és kegyelettel megőrizve hozták át a jelenre azon fér-
fiu nevét, kit e század három első évtizedében a bér-
czes ország minden zuga bámulattal és tisztelettel
hangoztatott.

Sem lapunknak, sem e sorok írójának nem le-
het feladata K i s s J ó z s e f nek, mint Erdély két-
ségtelenül egyik epochalis emberének a 19-ik század-
ban, emléket emelni egy szaklap szűkkörű hasábjain,
ki magának, míg élt, ércznél erősebb jellemében, s
emberileg szólva, örökbecsű alkotásaiban emelt ma-
radandó oszlopot. De igen is feladatunkhoz tartozó-
nak hisszük kimondani, hogy a classicus műveltségű
s széles tudományu államférfiu, az alkotmányos sza-
badság merész és elszánt előharczosa, olyan időben,
mikor az alázatos engedelmisség tartatott egyetlen
hazafi erénynek, s az alkotmány megszegése ellen fel-

szólalni egyértelmű volt a felségámulással; hogy a je-
les nemzetgazdász s páratlan szorgalmu gazda, ki ugy
szólva, semmiből azon időben nagyszerűnek mondható
vagyonosságra birt emelkedni, s kinek művei, annyi
rohamos változás után, az értelmes, mivel s messze-
látó alkotás nyomait tüntetik fel, és végre, hogy a
hazai műveltség egyik bőkezű ápolója, míg élt, s an-
nak, hol azt legszükségesbnek látta, a Székelyföld
egyik központján, Udvarhelyt, nagyszerű alapítója, ki
e részben aránylag bizonyára nem kevesebbet tett,
mint a hős Bethlen Gábor fejedelmi adománya által:
maiglan se részesült honfiai részéről azon kellő elis-
merésben, melyet nagyszerű hazafi s társadalmi mun-
kássága után megérdemelt.

Igen is, feladatunkhoz tartozónak hisszük nyil-
vánítani, hogy a nagy erkölcsi adósságot, melylyel az
utókor benne a törhetlen hazafiságnak, a tudomány
és műveltség egyik kitünő pártfogójának tartozik, Erdély
fiai méltó elismerésük s hálájuk által még nem
fizették le.

Legyen szabad kérdeni: avagy nem ép oly méltó
tárgya volna-e Kiss József, ismert történetiró nagy
hazánkfia remek tollának, ki míg mások a kényelem
puha párnáin semmit-tevéssel tolnak napot nap után,
éj napi gonddal két szegény papnak, Erdély két első-
rangú tudósának, Bod Péternek s Benkó Józsefnek
emlékét helyezi be művészi kézzel, a hová illenek,
a nemzeti pantheonba. Avagy jeles történetbúvárunk,
a nagy tudományu Szilágyi Ferencz, ki előhaladott
életkorában is fiatal lélekkel keresi s szedi össze Erdély
történelmi kincseit: nem újabb hálára kötelez-
né-e a tudomány s műveltség barátait, ha nemes fá-
radozásait egy férfiu emlékének megörökítésére szen-
telné, kit ő személyesen ismerhetett, s kinek ő egyik
legőszintébb tisztelői közé fog tartozni? avagy Alsó-
Fejérmegye, melynek Kiss József egykor kiváló díze
és büszkesége volt, s kinek szelleme adta tán első
sorban a vezérpálcát az alkotmányért való küzde-
lemben e nemes megye kezeibe: nem volna érde-
kelve, hogy egyik legnemesebb fiának életére s tár-
sadalmi munkásságára vonatkozó adatok, míg idő van
reá, egybegyűjtve, egy történész számára fenntartas-
sának? Mit mondjak, szellemi örököse, az udvarhelyi
főiskola tanárikarának s reményteljes növendékeinek
hivatásáról, a mivel külön és öszszesen Isten és a
haza előtt lekötelezvék: hogy legnagyobb jöltevőjük a
maga illő helyét az összes magyar nemzet kegyeleté-
ben és szívében állandóan elfoglalja? Ne feledjük
amaz aranymondás igazságát: önmagát becsüli meg
a nép, mely jelesét becsülni tudja.

Ezen futólag ide vetett előrajz után, melyért —

*) Kéretnek a hazai lapok e pályázat felvételére.

hinni aka rom — az „E. G.“ olvasói sem fogják e sorok íróját kárhoytatni, áttérek tárgyamra, mely összefüggésben van Kiss József nevével: Csáklyára.

Kiss József nem csak államtudós, hanem híres szőlész, pinczegazda s szakavatott pomolog is volt; jól mondják: az erények nagy jellemeknél karöltve járnak. Ezen szakbeli jártasságának emléke csáklyai birtokára, egy 60 holdas területen berendezett gyümölcsös, mely ma már teljes erejében díszlik, s utódainak évenként nagy jövedelmet hajt.

Körülményesen kell leírnom, mikép s ki által jutottam tudomására, hogy hazánkban már a multból létezik egy rendszeresen s ugy a szaktudomány, mint a hasznosság igényeinek teljesen megfelelő gyümölcsfa telep, mert csak ugy derülhet ki állításom igazsága, hogy Kiss Józsefnek, mint pomológnek is józanabb felfogása volt sok másnál, ki egy félszázad vívmányait s előhaladásait észlelhetve, mégis sokkal hátrább áll nálánál.

Augustus hó elején Fejérvár felől jöve, éppen akkor hajtattam be Tövis egyik vendéglője kapuján, mikor a másikon két gyümölcsessel terhelt szekér érkezett. Tiszteségesen öltözött, értelmes arczu férfit vezetete a szekereket, kinél a falusi jómódu birtokost, vagy a gazdatisztet azonnal fel lehetett ismerni. Ugy szólva, jól meg se szállott, s Kolozsvárra bekereskedő aranyosszékiek egymás kezéből kapkodták el hozományát. Ember és áruja egyaránt érdekelték. Beszédbe ereszkedtem vele: Kiss József utódinak csáklyai gazdatisztjével hozott össze a véletlen. A mit tőle hallottam, azt mondom el s arra épitem észrevételeimet, s azokból folyólag szerény indítványomat.

Alsó-Fejérmegyének havasairól, Enyed és Fejérvár közt, a Maros völgyére lefolyó változatos hegy-csoportozat Erdélynek egyik legszebb panorámája. A Pilis, a Kecsekő és Csáklyaikő, mint három mozduatlan óriás, állanak őrt az alattok elterülő völgyek s rónák felett, melyeknek földjén a zabtól a tengeriig, a kristály tiszta víztől, a habzó nedv anyjáig a nemes boráig, az erdei szamoczáttól, a nemes gyümölcsig válogatás nélkül, díszes tenyészlet mutatkozik.

A Csáklyai-kő alatt fekszik a hasonló nevű falu, hajdan nagy része Kiss József, most utódai birtoka; jókarban levő mezőgazdasággal, terjedelmes szőlőssel, s egy 60 holdnyi területre berendezett gyümölcsös. A gyümölcsfák sorosan vannak ültetve, minden sorba csakis egyetlen fajjal, s a sorok oly távolságba, hogy a sorközöket, mint az Csehország s Marosszék gyümölcstermő vidékein is szokás, a divatos gazdálkodás rendje szerint könnyedén mivelni és hasznosítani lehessen.

A hasonló nevű kő alatt fekvő Csáklyán s a me-redek szirtek által fedett más helységeekben a tavaszi fagy ellen védetve, az idén a fák dúsan termettek, annyira, hogy a birtokosoknak tetemes kiadásukba került, a gyümölcstől már augustus hóban roskadozó fákat feltámogatni. A csáklyai telep kiterjedéséről s termésének gazdagságáról fogalmat ad azon körülmény, miszerint már az aug. elejére megért és elárusított és hulladék-gyümölcs 300 frt készpénzt és 250 napszámot jövedelmezett; továbbá a tulajdonos elemi károk ellen biztosítani kívánván termését, 1300 ft értékben vétetett fel s lett az biztosítva.

Még nagyobb fontossággal bír a pomologra főleg azon jótállás mellett közlött állítása a gazdatisztnek, miszerint Kiss József a század elején ismeretes, kedvelt s becsesebb gyümölcsfajokat nagy költséggel szerzett össze csemete oskolájába, s onnan ültette át a csáklyai birtokra. Eszerint hát már a század kezdetén az importált s később erdélyi saját österménynek bizonyult fajokból létezett egy teljes gyűjtemény; ez a gyűjtemény oly gyakorlott felfogással volt berendezve, mikép helyi térkép vagy lajstrom nélkül is a fajokat eltéveszteni, vagy összezavarni nem lehetett.

És mig mások szándékosan vagy elfogultan ez iparágban is a külföldnek adtak elsőséget a honi felett, itt az Erdélyben 60 év előtt ismert honi fajok egy csoportban szemlélhetők. Vajjon, a most már tisztázva levő erdélyi ősfajok, ugy, mint olyanok jelennek-e meg, vagy nincsenek-e mások is, melyeket eddig ismernünk nem sikerült? Fel kell tenni olyan férfiről, hogy a ki minden müveiben az alaposságot a gyakorlati iránnyal egyesíteni tudta, itt is számíttással s tudatosan alkotott, tehát ültetvényéről valahol, ha szintén hagyományilag is egy lajstromnak is kellett létezni, melyben az egybegyűjtött fajok megnevezve lehettek.

Nincs okom a gazdatiszt adatainak hitelességében kételkedni, oly jóhiszemmel s érdekelttséggel közlötte azokat. De a dolog régi s azóta nagy események viharzottak el e szép táj s birtokosai felett, mely az avatott személyekkel a lehető kételyek felderítéséhez szükséges irott adatokat is megsemmisítette. A kik élnek, s ez igazság iránt rokonszenvvel s szeretettel viseltetnek; a kik az egykor innepelt név iránti kegyeletet híven megőrizve, hozták át napjainkra, azokhoz van alulírtnak egy őszinte hazafias indítványa, illetőleg kérése. Ezen férfiak egyike Vadadi László t. barátom Sárdon, és Mohai ur az utódok gondnoka M.-Igenben.

Ha való, mit én véletlenül hallottam, méltóztasának ezen ültetvényről kezeiknél levő, vagy az em-

lékekben felkereshető adatokat, az ott létező fajok tüzetes névsorát, az egész ültetvény fekvésének s be rendezésének helyrajzi leírásával velem közleni; sőt még kedvesebb szolgálatot tenne a t. gondnok ur az erdélyi gazd.-egylet kertészeti szakosztályának, ha egyttal azon ültetvény gyümölcseiből fajonként példányokat lenne szives beküldeni. Érdekes tanulmányra szolgáltatna alkalmat a t. gondnok ur arról, hol állott e század elején Erdély gyümölcészete, s van-e okunk örvideni annak, hogy ma már nagyobb gondot fordítunk a külföldről hozott, mint hazánk ősgyümölcseire?

És miután Kiss József köztudat szerint egyike volt Erdély legintelligensebb szőlőmivelőinek s borászainak is, felette érdekés volna azt is tudni, ha volt-e sejtelve ezen üzleténél arról, hogy Erdély borai egykor világkereskedelmi hivatással fognak birni, vagy megelégedett azzal, hogy ceteris paribus, neve, mint borásznak is, első helyen említették kortársai közt?

Szerény kéréssem tekintetbe vételét tisztelettel kérem.

Nagy Ferencz.

A csicsóka-termesztés.

A takarmánytermelés a gazdasági állattenyésztésnek, ez pedig az igáserő és trágya szolgáltatása által, a gabonatermesztésnek lévén alapja: gazdaságunk fölvirágzását csak a kellő mérvben kiterjesztett takarmánytermesztéstől várhatjuk. E fontos tétel igazságát élőpéldakép bizonyítja Anglia virágzó mezőgazdasága, mely a tökély korunkban legmagasabb fokára ezen elv folytonos szemmeltartása és szigorú alkalmazása által jutott el. Lépten-nyomon látjuk minden okszerű és előretörő gazdától alkalmazni és halljuk alkalmazását sürgetni a kedvező siker által fényesen igazolt állításnak: „fektessük szélesebb alapokra állattenyésztésünket, termeljünk több takarmányt.“ E hangokra mi sem maradhatunk süketek, a jó tanácsot nem eresztethetjük szélnek fülünk mellett, ha földmívelésünk silány állapotán javítani akarunk. És pedig nem ok nélkül fektetnek oly nagy súlyt e tárgyra, mert hiszen, földünk termőerejének visszapótlása végett, mi jelenleg a trágyára vagyunk, s leszünk még sokáig utalva; elegendő trágya pedig, bő takarmánytermesztést feltételez.

A takarmánynemek közül a gyökerneműekre és gumós-növényekre van nálunk legkevesebb figyelem fordítva, s az utóbbiak közül, főleg a csicsóka, merőben el van hanyagolva. Némely helységekben imitt-amott elszórva lehet egyes bokrokat látni belőle; gyümöl-

csét a gyermekek tavasszal csemege gyanánt eddegélik, de a gazdák nagyobb része nem is sejtíti, hogy milyen jó — s a mi fő — olcsó takarmányt bir ez igénytelen gumókban.

A csicsóka (*helianthus tuberosus*) a természetes rendszer szerint, a csücsor-félék családjába tartozik. Eredeti hazája a pityókával együtt, Dél-Amerika, kivált Mexico, honnan mintegy 2 századdal ezelőtt hozták Európába és kezdtek természetni; de általános mívelésben még — úgy látszik — sehol sem részesül, nálunk pedig éppen nagyon háttérbe van szorítva. Ámbár egy faját termesztik csak, de ennek színre és alakra nézve már több válfaja képződött, mint a piros és sárga gumósak, kerek, tojásdad, henger s többféle alakkal. Termesztését több fontos körülmény ajánlja, ugyanis a mocsáros, lápos tőzegtalaj kivételével, minden más talajban szépen diszlik, még a homokos és meszes földben is; a talajt nem hatja meg, táplálékának nagy részét a légből vevén; a legnagyobb szárazságot kiállja; gumói a legkeményebb télen át a földben maradhatnak, a nélkül, hogy a hideg ártana nekik, mit a csicsóka nedve nagy sűrűségének tulajdonítanak; ugyanazon helyen több éven át terem, s mi fő figyelmet érdemel, mívelése kevés költségbe kerül; betegségnek, rovarpusztításnak kitéve nincs, sőt oly szívós természetű, hogy a hová magát befészkelte, onnan aztán csak erőszakkal irtható ki, ezért rendszer vetésforgásba fel sem vehető, hanem külön kell számára helyet szakítani ki; minden gazdasági állat, ló szarvasmarha, juh, disznó örömet eszi, s kivált a tejelésre cukor- és dús nedvtartalmánál fogva, nagyon hat. Sőt szárát is jól lehet értékesíteni, akár mint takarmányt zölden vagy szárazon, akár mint tüzelő anyagot, mi fátlan vidéken nagy figyelmet érdemel, mert minden más szalmánál — a napraforgó száron kívül — jobb tüze van. Gödrös, egyenetlen felületű helyeket, melyeknek mívelése csak idő- és erővesztéssel járna, legjobban kihasználhatunk a csicsóka-termesztéssel, mert ha egyszer ásóval vagy kapával földjét elkészítettük és csicsókával beültettük, azután csak a termést kell onnan elvinnünk, s legfentebb, ha nagyon gazos, olykor-olykor megkapáljuk.

Ámbár a csicsóka talaj- és éghajlatra nézve nem válogat, mégis, hogy kielégítő termést nyerjünk, alája — mint gumós növény alá — a földet mélyen kell felporhanyítani és megtrágyázni. Evégett a megelőzőt növény tarlóját sekélyen feltörve, jól megfogasoljuk, hogy a gyom-magvak kicsirázhassanak, később öszszel mélyen felszántjuk és jól megtrágyázzuk, mire a juh, istállótrágya, ganéjlé, marha-vizellet, kilugozott hamu, sőt, ha van, gyapju-rongy, legjobbak. A trágyát azon-

nal eltérgetvén, tavasszal keresztben alászántjuk s megboronálván, elkészítjük a fészkeket. Itt is egyébként — mint gyakran a pityókánál — sikeresen alkalmazhatni a fészkek-trágyázást, mi kissé több munkába kerül ugyan, de általa kevesebb trágyát jobban lehet értékesíteni, mert közvetlen a növény gyökeréhez jut a tápszer. De a fészkek-trágyázáshoz érettebb trágya szükséges. A fészeksorokat 2—3 láb távolra, az egyes fészkeket pedig a sorokban 1—2 lábnyira csináljuk egymástól. Ha ily távolban a gumók számára, ekével ugynevezett m a g b a r á z d á k a t húzunk: kevesebb költséggel — habár nem oly pontosan — ugyanazon cél lesz elérve. Ha a sorok 2 láb szélesek s az egyes fészkek benne egymástól 1 láb távolra vannak, 28,800; 3 láb széles sorok mellett, ha a fészkek 2 lábra csnek egymástól, 9600 fészkek lesz egy 1600 □ öles holdon.

Igyekezünk, a megrögzött rosz szokástól eltérve, ültetésre a legjobb gumókat használni fel. A termés mennyiségére s főleg minőségére a vetőmag jósága minden növénynél nagy befolyással van. Ha a gumók kissé fonyadtak, pár napig vízbe téve felújulnak; nagyságuk nem határoz, de elvagdalni nem tanácsos. A nagyobbakból egy-két darabot, kisebbekből 3—4-et tegyünk egy fészekbe, valamivel sekélyebben takarván be, mint a pityókát. Fészkek-trágyázásnál a meglehetősen érett trágyát egy kapával csinált fészkekbe tesszük, erre jönnek a gumók, s lábbal vagy kapával földet húzunk rá és gyengén megnyomogatjuk, hogy hézag ne maradjon. Egy hold földre 6—10 mázsa gumó elég. Az ültetést végezhetjük kora tavasszal, sőt télen is — mi szintén haszon — mert más mezei munka nincs általa hátráltatva, de aprilisig készen kell lenni, nehogy a későbbi ültetés miatt a növény fejlődése szenvedjen.

Nyári munkája — mint kapás növénynek — egyszeri kapálásból és egy- vagy kétszeri feltöltögetésből áll, mit végezhetünk kapával, de sokkal olcsóbban a töltögető ekével.

Mivel a csicsóka több évig marad ugyanazon helyen, a kapálást és töltögetést a következő években ismételni kell.

Érése ősszel, szárainak megszáradásával áll be, midőn ezeket levágva, mint jó tüzelő anyagot, kévékbe kötjük; a gumókat pedig kiásva, mint a pityókát, verembe vagy pinczébe tesszük el, vagy megfagyásuktól nem félve, a földben hagyjuk és apránként ugyan takarmányozzuk fel. Ez azonban unalmas, s kivált, ha a föld nagyon megfagy, nehéz munka is lévén, jobb, a mennyit ki akarunk venni, egyszerre kiásni és eltenni. Mindkét esetben egy-egy pár gumót

hagyván a fészkekben, általuk a jövő évi termés biztosítva leend.

Említők, hogy a szárazakat takarmánynak is fel lehet használni; evégre szeptember körül — midőn a gumók nagy részben kifejlődtek — vágjuk le s vagy azonnal zölden, vagy megszáritva étetjük fel, rendszeren más takarmánnyal keverve. A marha szivesen eszi, ámbár száritva fekete szokott lenni. Tápértéke egy harmad annyi, mint a szénának, tehát egy mázsa mintegy 30 font szénával egyenlő. A mi keveset így a termés mennyiségének ártunk, bővön kárpótolva lesz a nyert takarmány által.

Azon kevés figyelem, melyben eddig nálunk ezen hasznos növény részesült, nem engedi, hogy termésére és táperejére nézve hazai adatokkal szolgáljunk, közlünk tehát némelyeket a külföldiekből. Girardin és Du Breuil szerint 8—8 gumóból, melyek egyenként mintegy 4 latot nyomtak, termett:

Tiszta vízhorodta homokban . . .	41,5 font.
Nagyon száraz tözeges „ . . .	53.4 „
Homokos agyagban . . .	45.1 „
Mészföldben . . .	37 „

Ebből az tűnik ki, hogy a száraz, könnyű talaj a csicsókának legalkalmasabb.

Boussingault Elszászban csicsóka földjét minden két évben holdanként 220 mázsa trágyával látta el, s holdanként 2 év alatt termett:

Gumó 264 mázsa, melyből száraz anyag 55 mázsa.	
Szár 141 „ „ „ „	122 „
Összeg 405 „ „ „ „	177 „

Ha ezt összehasonlítjuk az alkalmazott trágyával: 185 mázsa nyers és 130 m. száraz anyaggal többet adott a két évi termés, mint mennyit tett a felhasznált trágya nyers és száraz anyaga.

Tápanyagának legfontosabb alkatrészei Payen és Fery szerint 100 részben:

Szőlőcukor s más cukros anyagok	14 rész
Fehérnyers egyéb legényes tápanyagok	3 „
Keményítő közel	2 „

Eszerint tápértéke több, mint a répáé, szerv- és izomképző anyag pedig kétannyi van benne, mint a pityókában.

Ennélfogva a csicsóka — jó és olcsó tápértékét tekintve — megérdemli, hogy minden gazdaságban felkaroltassék. Kisebb gazdaságot telen-tartás, nagyobb sertéstenyésztés nélkül képzelni sem lehet; a csicsóka itt és ott megteszi szolgálatát; az elsőben ugyanis télen, a moslékon kívül, legjobb tejelő-takarmányt ad; az utolsóban pedig ősszel és télen a csicsóka-föld nyújtja a legjobb sertéslegelőt. Ez utolsó eljárást mégis tanácsosabb csak akkor használni, ha

a kisedés költségeit is meg akarjuk kimélni, vagy a csicsókát valamely helyről ki kívánjuk irtani; különben a sertések némely helyről minden gumót kiturván, jövő évi termésünk egyenlőtlen lesz.

Gödrös, haszontalannak látszó helyeket — melyek nélkül ritka gazdaság van — faültetés vagy csicsóka-termesztés által használhatunk ki legjobban; ugyszintén egyéb takarmánytermésre nem kedvező évben a legolcsóbb és legbiztosabban kiegészítő póttakarmányt a csicsókában találjuk fel. A műveleti költségek csekélységét tekintve, a csicsóka-földet egy jó réttel hasonlíthatjuk össze: mindkettőről rájuk fordított kevés fáradság után, csak a szép terméseket takarítván le.

Farkas Albert.

A házi állatok száj- és köröm fájásának leírása és orvoslása.

Két ilytárgyú ismertetés fekszik előttünk egyik Fodor Sándor, másik Dósa György állat orvos uraktól. Közöljük kivonatosan mindkettőt, gazdáink használatára. — Fodor Sándor ur Deésről ezt írja:

— A szájfájás házi állataink minden fajánál elő szokott fordulni, a szarvasmarhát azonban gyakran járványosan támadja meg. A beteg állat szája habzik; szájüregében a takonyhártya a rendesnél sokkal veresebb, melegebb; a foghús, invitorla, s nyelv alatti rész dagadt.

Gyógyszere. Egy fertálynyi buza-korpát főzz 2 kupányi folyó vagy esővizben s levét szüred 1/2; a szüredékhez tölts 1 lat tömör sósavat (acidum hydrochloricum concentratum) s oszlass fel benne 1 1/2 lat égetetlen timsót és 1/4 lat (1 könting) rézgálicot, melyet közönségesen kékkőnek neveznek. Ezen anyagokat keverd öszve jól, márts belé egy böt végére kötözött rongycsomót s naponta háromszor mosd ki vele jól a marha száját; 8 nap alatt a legmakacsabb szájfájás is meggyógyul.

— Dósa György ur Marosvásárhelyről így ír: Házi állataink száj- és körömfájása tulajdonkép belső betegség; a gyulladásba jön s eredménye: a száj belüregének s a lábvégeknek fájdalma.

A beteg állat szája szünetlen habzik, nyáladzik; a takonyhártya nagyon veres és forró. Ha megy az állat: sántit, ha áll: lábait cserélgetve gyakran emelgeti s emiatt többnyire fekszik; a körömök felső karimája, az ugynevezett párta, valamint a köröm közti csatorna a rendesnél forróbb, dagadt; ez a gyulladás el szokott tartani 3—4 napig.

Ha a betegség szelid lefolyása: a szájüregben levő piros, vérfoltos takonyhártyán keletkezett hólyagesák kifakadnak; belőlük tiszta, sárga geny foly ki; az így támadt apró sebek pár nap alatt behegednek, s a gyógyulás 8—10 nap alatt megtörténik.

Mikor a baj rossz nemü, gyakran más betegséggel, pl. lépfenével szövődik egybe; ilyenkor az állat tetemes

lázban szenved, szív és érverése s lélegzése nagyon gyors; a gyulladás nemcsak a takonyhártyára, hanem az ajkak, pofák, szemekre is kiterjed; a szájban képződött hólyagesák kékes-veresek, s ezek tartalma zavaros, véres folyadék; a hátramaradt fekélyek nehezen gyógyulnak, s néha az állat el is vész. — A körömök baja is hasonlólag szelidebb és terhebb természetű lehet.

Mint hogy a betegség ragályos, a beteg állatot az egészségesektől teljesen el kell különíteni; szilárd állapotot, vaját, husát nem kell élvezni, mert az ember is megbetegedhetik tőle.

A gyógykezelés következő kell hogy legyen:

Mihelyt a betegség előállt, azonnal mérsékelt levegőjű istállóba, száraz aljra kell az állatot helyezni; nagy gondot kell fordítani körülte a tisztaságra. Zöld, puha, nedvdús tápszerrrel, — lisztes, darás habarccsal, — s borecettel vagy savanyu kovászszal gyengén saványított ivóvízzel gyakran meg kell a beteg marhát kínálni.

Pár nap mulva, mikor már a szájban képződött hólyagesák felfakadoztak, s kisebb-nagyobb sebekké váltak: 1 kupa zsályafőzelék megsziirt, lagymatag levéhez 8 evőkanál szinmészet, s ugyanannyi borecetet kevervén, ezen keverékkel nedvesített, s pálczávégre kötött rongy segítségével a marha száját naponta többször kimélve ki kell mosni, vagyis jól megnedvesíteni.

Ha a láz nagyobb, mit megítélhetsz arról, hogy a szomjuság nagyobb; a ganajlás meg van rekedve; a mi kevés elmegy: a rendesnél keményebb, — ilyenkor 1—1 kupányi szappanos vízben oszlass 1—1 evőkanál aprósót, s ennyit egyszeri adagban, — allóvetül alkalmaz, míg bővebb kiürülés következik. Továbbá végy 3 evőkanál keserűsö mellé 1 kis evőkanálnyi salétromot; s pár kanál rozs vagy malélisztet és mindezeket tedd lenmagnak kissé nyúlósra főtt s megsziirt 1/2 kupányi levébe (vagy ha ez nincs: félkupányi langyos vízbe) és az egész adag vegyítéket kortyonként öntsd a betegmarha szájába; ezt az adagot szükség szerint 3—4-szer, 2—2 órányi időközökben ismételd. Mint hogy a bivalnak különösen nehéz az orvosságot beadni: meg kell kísérteni kis adag keserűsónak és salétromnak ivóvizébe tételét.

A fájós lábakat mindig tisztán kell tartani. Az első lobos kórszakban 2 evőkanál ólom-czetet, akár ehelyett 3—4 annyi borecetet 1 kupa hideg vízhez clegyítvén, ezzel a fájdalmas körömök naponta többször öntözd meg; miután pedig a hólyagesák is épen úgy, mint a szájüregben felpattantak, cserhéj főzött levével naponként 3—4-er, kimélve, mosd ki jól a körömsebeket s mindannyiszor hintsd be szitált, száraz cserhéj porával. Hasonló sebszáritó és gyógyító hatása a cserhéj helyett 10 annyi sulyu eső, vagy folyóvízben oszlatott chlormész, akár kékgálicz, akár a fejr vagy római gálicz.

Rosz természetű körömsebeknél különösen figyelni kell, hogy a geny a köröm alá magának utat ne törjön; vagy ha ez megtörtént volna: haladék nélkül ki kell vágni a körömből annyit, mennyi a geny szabad kifolyására megkívántatik; javulást csak ezen feltétel alatt várhatunk.

A fönnebbieken csak azon orvosszerek vannak fölcmlítve, melyek csak használhatnak, de kárt soha sem tesznek.

Végre nagy gondot szükséges fordítani a javuló fél-

ben levő állat étrendjére; nem szabad azt tápszerrel túlterhelni, mert a rendetlen étetésből veszélyes emésztési zavarok származhatnak mindenkor, ilyenkor pedig még hamarabb.

— 6.

Érdekes gazdasági kirándulás.

Balatonvidék, 1869. aug.

A Kisfaludi gőzös mult nyáron egy szép augusztusi délután kirándulást tevén a Balatonon Füredről Keszthelyre, el nem mulaszthattam résztvenni e kirándulásban, mely legkellemesebben segíté régi vágyamnak elérésére t. i. a keszthelyi gazdasági tanintézet és a híres badacsonyi szőlők megtekintésére.

A gyönyörű látványt, melyet a Balaton jobb partja, Tihany körül, de különösen Badacsony és Keszthely közt nyújt, nem is kísértem meg leírni itt. Tollam gyenge arra, hogy nagy költségeknek nyomdokaiba lépni merjek, s ezen lapok feladata nem a költői ömlengés.

A keszthelyi Balaton-fürdő kertjében rögtönzött halászborsó vacsorából is csak annak legjobb részét: Tersánszky Sándor, herceg Eszterházi uradalmi ügyvédje kitűnő 1868-i badacsonyi muskotály, s nekem kevésbé tetszett régibb Riebling borát említem meg, melyeket a fogadóstól palaczkokban, fertályos üvegét 50 kr-ával, lehetett kapni. E borok — mint minden badacsonyi — testesek, szinte túl erősek voltak, s e mellett különösen a muskotály, a legkellemesebb zamat és illattal bírt, mit muskotály borban addig izleltem. A tulajdonos okszerű pinczekezelését bizonyítja az is, hogy e bor kristálytisztá, fényes, és teljesen hig volt, bár csaknem édes, mi kellemét igen növelte, s hogy e még nem is esztendősből több száz vedret eladott ily áron, elannyira, hogy már csak igen kis megrendelésnek lenne képes eleget tenni. A palaczkok csinos czimlappal ellátva jól dugaszolvák, s a dugók érc lemezzel vannak fedve, úgy, mint ezt ásványvizes üvegeken gyakorta látjuk.

Vacsora után a gőzös vendégeivel távozott, én azonban Keszthelyen maradtam, más nap az ottani gazdasági tanintézetet megtekintendő, mielőtt onnan Badacsonyra utaznám, Bogyai urhoz, kinek borai, szőlője, s ezek által a neve, hazánk határain kívül is, széles körben ismertek.

Aug. 15-ikén reggel legelőbb a tanintézet kerteit látogattam meg, intézeti főkertész, s tanár Belke urral, ki több évig lakott volt Erdélyben Fehéregyházán, mielőtt a Reutlingeni pomologiai intézetbe ment Lucashoz főkertésznek, s majd onnan visszatért hazánkba Keszthelyre.

A régi kert szomorúan győzött meg róla, mily könnyelműleg járnak el sokszor az illetők közügyeinkben. E kert egy mocsáros, s csak nem évenkénti előntésnek kitett lapályon állítottatott be. Benne semmi nem diszlik, az alanyok hiányzanak, a meglevő nemesített esemeteket a fatenyésztés kórodája ápoltságainak lehetne nevezni oly girbegörbék görcsösek azok, s mi még rosszabb annyira gond nélkül voltak kezelve, hogy fajhűségükről az új kertész Belke kezeskedni legkevésbé sem merhet. Anyafák csak nem teljesen hiányoznak, a meglevők nevei sincsenek tisztán evidentiában tartva. Egyedül a kert dombos oldalán ül-

tetett szőlő ér valamit, de arra is évek kellene, míg ez egy tanintézet céljának megfelelő, mintául szolgálható rend, s karba tételhetik, még ha a kormány az intézet helyes kezelésére okvetlen kellő összegeket megadja is, s nem lesz kénytelen az igazgatóság — költség kimelésből — a szőlőt részes művelésbe adni, mint az idén.

Az új kert, a tanintézeti gazdasági épületek közelében, elég jól választott talaj s fekvéssel, még a kezdet első nehézségeivel küzd, berendezése okszerűleg, a tudomány mai színvonalának megfelelőleg van tervezve s jövőre minden jót ígér. Itt vannak a haszonkertészeti táblák, itt a gazdasági botanicus kert embriója is, melyben — különösen a polyvászfü táblák — éppen oly gyengén sikerültek, az új gabonákat a veréb épen úgy megette, mint nagy borszóságomra ez legtöbbször minden igyekezetünk dacára gazdasági egyeletünk kolozsvári köztelkén történik. Gazdag a botanicus kert paszuly és bükköny fajokban. Érdekes, hogy az angol kékfejű buzát a veréb nem bántotta. Ide akarja a rendszeres anyafa kerítet s egy kis erdészeti faiskolát is tenni Belke, kinek ügyessége s egyszerűség szorgalma a sikert teljesen biztosítja, ha neki a kellő eszközök megadatnak.

Sajnálataát fejezé ki a felett, hogy ez intézethez nincs egy kertész növelde is csatolva. Erre hazánkban valósággal igen nagy lenne a szükség.

A kerten túl van a gazdasági kísérleti tér, melyen gazdaság kezelő, és földmives iskolai tanár Klinsbögel, magyaritva Csengei ur szavai szerint, szép kukoriczán és kitűnő takarmány répán kívül egyéb már nem levén, a kurta időt felhasználandó, az intézet gazdasági épületeinek megtekintésére siettünk. Itt van fennevezett kertész és tanár urak tág és csinos lakása, melyek közül utolsó azonban oly cél-talanul épült, hogy fekvése, és sok átellenes ablakai miatt télen alig lakható. Itt van a földmives iskola növendékeinek jó rendben tartott, egyszerű háló- és étterme, és számukra 2 tanterem. Éppen szünidők levén, a tanoncok közül csak ketten voltak az intézetben.

A ló és marhaistállók egyszerű czélszerűséggel építvék, magasak, tágasak, minden cifraság nélkül. A 4 igásló és 24 ökör nagy erős jól választott s gondozott állatok, melyek számát a holland és pinzgauai félvér tehének, s az igazgató és tanárok szükségére ő Felsége a király által ajándékozott szép két bábolnai sárga arab kancza egészíti ki. Két ökörből állva egy fogat, minden 2 ökörnél van 1 béres, minden 2 lónál egy kocsis. Van lóerejű cséplő-gép, van egy faragó szin, hol a növendékek télen a faragó bérestől a kerekkes s asztalos munka elemeit tanulják, és egy gépszin, mely nemcsak a tetteleg használt gépek tárlháza, de egyszermind a tanítás közben megismertetendő gépek muzeuma is kellene hogy legyen, mely azonban, nem adatva meg a különböző, bár csak alap-gépeknek beszerzésére kellett költség, véghetlen szegény, s a külföldi ilyen mü muzeumoknak csak satirájául tekinthető. A földmives iskolai tanfolyam 2 év; tanulóknak 20—24-nek kellene lenni, kik bizonyos fizetésért az intézetben nyerik tápjukat. Ez intézkedés azonban céljának nem felel meg. Közönséges földmiveseink még igen képzetlenek arra, hogy fiaik munkáját 2 évig nélkülözzék, sőt még fizessenek is azért csak, hogy azok azon mesterséget tanulják meg, mit, hitök szerint, úgy is legokosabb úgy folytatniok, mint ezt apjuk,

s nagy apjuk tevék. A miveltebb osztályoknak szegényebb iskola tanítóknak, papoknak, ügyvédeknek azon miveltebb fiaiból kerültek ki eddig többnyire a földmives iskola tanoncjai, kik nem bírtak ugyan elég miveltséggel, tudással arra; hogy a gazdasági felsőbb intézetbe bevétethessenek, kiknek azonban (kivéve a kiveendőket) mégsem fülük foguk a földmives iskola növendékeinek teendőihez, s életmódjához, s kik, mint a posztóruhás osztály tagjai, mindég a felsőbb intézet növendékeihez akarnak csatlakozni, azokat utánozzák, elurfsodnak, s azt anyagilag sem bírva, sorsukkal elégületlenül nem tesznek kellő előmenetelt. Most ott állott, éppen ez okokon, az intézet, hogy ott létemig még csak is 3 ifju jelentkezett a földmives iskolába a jövő tanévre, s ezek is a társadalomnak fentebb neveztem rétegéből.

Ennél valóban sokkal czélszerűbb intézkedés az, hogy a földmives iskola növendékei az intézet nőtlen cselédei legyenek, de gyakorlatilag így is csak azon esetben lesz a kérdés — igénytelen nézetem szerint megfejthető, ha feles számú cselédek fogadtatnak, hogy így a kellő elméleti kiképzetésre elég idejük legyen a nélkül, hogy a gazdasági munkák végrehajtásában felakadás legyen, ezeknek, mint a gazdaságban, példás gyorsaság s pontossággal kellően teljesíteni. Külföldön legalább régebben, a földmívelési iskola tanonc cselédei mentesítették a katonai szolgálat alól. Ez azt tette aztán, hogy a cselédi osztály legkitünőbb ifjai törték magokat ezen intézetekhez: valami ilyes nálunk is nagyon biztosan a kitűzött czél elérését!!

Az épületeket megnézve bementünk a felsőbb tanintézetbe, mely benn a városban fekszik, s szerencsém volt megismerkedni nem csak az ügyszeretete s szakavatottságáról ismeretes, s az intézet látogatóit magyar szivességgel elhalmozó igazgató Sporzon Pál úrral, de a tanár urak közül is, a már említettek kivül vegytani tanár Schenek, földmívelés stb. tanára Balázs, és az állattenyésztés és barom orvoslat tanára a sok évi kiterjedett gyakorlattal dicsekedhető Engelbrecht úrral. A mértan állattan stb. tanára tisztelendő Sós, és a rajz, építészet stb. tanára építész Galba urakkal, az idő rövidsége miatt, nem találkozhattam.

A felsőbb tanintézet tanrendszere s felvételi feltételei stb. már Balázs tanár úr szivességéből ismertette levén lapunkban, ezeket nem ismétlem. Megjegyzem azonban, ez többeket érdekelhetvén, hogy a józanul, takarékosan élő tanuló évenként 400 frttal kijöhet s hogy oly egyénektől kik több évet töltöttek jó gazdaság melletti tetleges gyakorlatban, a 8 gymnasialis osztály végzését teljes szigorral nem követelik, sőt az ilyeneknek a miniszterium kivételesen megengedi azt is, hogy 2 év helyett csak egy évet töltvén az intézetben a tisztán elméleti tantárgyak mellőzésével, csak a gyakorlatiakat hallgassák, azokból tegyenek vizsgát. Az ily ifjak aztán természetesen csak az általuk hallgatott tantárgyakból nyernek bizonyítványt.

Tisza László.

(Folytatása következik.)

T Á R S A L G Ó.

Hivatalos intézkedések.

Tanárok gazdasági tanintézetekhez.

Kinevezések. A földmívelés-, ipar- és kereskedelmi magyar kir. miniszter előterjesztése folytán, sept. hó 5-én kelt legfelsőbb elhatározással, dr. Masch Antal, a magyar-óvári volt cs. kir. felsőbb gazdasági tanintézet igazgatótanára, ugyancsak a magyar-óvári magyar kir. felsőbb gazdasági tanintézet igazgatójává neveztetett ki. Ugyanazon intézethez a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter: Lehman Oszkárt (német előadó), dr. Ulbricht Richardot (német előadó), Kánitz Ágostont (magyar és német előadó) Kaltenegger Nándort (német előadó), Fuchs Jánost (német előadó) rendes, — Barkassy Kálmánt (magyar és német előadó), rendkívüli, — végre Cselkó Istvánt, Stollár Gyulát, Tuba Lajost és Roditzky Jenőt (mind magyar előadó) segédtanárokká nevezte ki.

— A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszterium által a debreczeni magyar kir. gazdasági tanintézethez Békessy László ideiglenes minőségben tanársegéddé neveztetett ki.

Az álladalmi ménék kibérlése ügyében.

B. Bánffy Dánielhez, mint az erdélyi lótenyésztési bizottság elnökéhez, a földm.- ipar- és keresk.- miniszteriumtól 17808 szám alatt, következő felhívás érkezett:

Hogy egyes lótenyésztőknek, lótenyésztő társulatoknak, és oly községeknek is, melyeknek kebelében álladalmi fedezettő állomás nem szervezhető, vagy melyek tenyésztésük érdekében egyes kitünőbb méneket akarnak felhasználni, alkalmat nyujthassak az ohajtott kiválóbb apalovak megnyerhetésére, elhatároztam, hogy a m. k. állad. mén-telepek létszámából (kivéve a Varasdit, mely kizárólag a horváth-szlavon tenyésztők részére hagyatik fenn) egyes ménék, a jövő 1870-iki fedezettési idény tartamára bérbe adathassanak.

Felkérem tehát elnök urat, hogy ezen intézkedésemről az elnöklete alatti bizottmány működési területén létező tenyésztőket azon felvilágosítással értesitse, miszerint az ily bérlet szándéka esetében, a közelebbi feltételek megtudása, s esetleg a szerződés megkötése iránt azon telep, vagy teleposztály parancsnokhoz forduljanak, a kinek a parancsnoksága alatt levő létszámából a mént bérelni ohajtják.

Az egyes ménék kibérlése iránti jelentkezés, illetőleg azoknak szerződésileg való biztosítása csak f. év december hó 1-ig eszközölhető, miután ezen határidő elteltével a ménék a rendes állomások részére lesznek osztályozandók, mely osztályozást, az ez irányban történt megállapodás után érinteni nem kívánom.

Mai számunkhoz $\frac{1}{2}$ ív melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 12-dik számához.

U t a s í t á s ,

a külső lótenyésztési bizottmányok számára, az 1870-dik évben alakítandó fedezettési állomások szervezését illető előintézkedések iránt.

1. Az elnök vagy alelnök, az utasítás vétele után, azonnal felszólítja az illető bizottmány működési területének azon községeit, melyeket a helyi viszonyoknál fogva az állomások alakítására nézve legalkalmasabbaknak s a tenyésztés érdekében leginkább jogosultaknak itél, hogy az esetre, ha a jövő 1870. 1871. 1872. 1873-iki fedezettési idényekre, községük kebelében fedezettési állomást kívánnak alakítani, ez irányu kérényeiket, a bizottmány által meghatározandó napig, az illető bizottmányi elnökhöz, vagy a bizottmány határozata által metalán egyes vidékek lótenyész-ügyei felvigyázatával megbizott választmányi taghoz nyujtsák be.

2. Ezen közzététel megtörténtével egyidejűleg, az elnök vagy alelnök által megkeresendő azon méntelep vagy teleposztály parancsnoka, esetleg parancsnokai, a melynek vagy melyeknek létszámából az illető működési területen levő állomások eddigelé a méneket nyerték, a következők megfelelése végett :

a) mely községeiben volt az illető területnek eddigelé állomás szervezve ?

b) hány darab, és mi fajú és alkotásminőségű mén volt az ily egyes állomásokon felállítva, s azok mily díj mellett fedeztek ?

c) mi eredményt szült az állomás szervezése, egy a szaporodást, mint a szaporaság minőségét illetőleg ?

d) teljesítette-e az illető község a ménnek s a legénység elhelyezése és ellátására nézve a szerződés feltételeit ?

e) megengedi-e a telep vagy teleposztály ménlétszáma a vidék állomásainak szaporítását ?

3. A kérények benyújtására s illetőleg a felvilágosítás adására szabott határidő eltelte után az elnök vagy alelnök tanácskozára hívja fel a bizottmányt, hogy az állomáshelyül javaslandó községek iránt megállapodhassék.

A javaslat tételnél figyelembe veendőek :

1. kérényező községnek tenyésztési viszonyai, u. m. a kancaanyag száma, fajja, állapota ; a község lótenyésztése körül észlelt haladás vagy hanyatlás, a tenyésztési és nevelési mód, az e körül tanusított jó vagy rossz szokások, előítéletek, s a lótenyésztés iránt mutatkozó kedv és hajlam.

2. a kérényező község szomszéd vagy közel eső és így az állomás körét képező községeknek hasonló viszonyai.

3. hogy vajjon volt-e az illető községben, vagy annak legközelebb vidékén már ezelőtt is fedezettő állomás szervezve, és mi eredményt szült a tenyésztést illetőleg ?

4. képes-e a község a ménnek s az ezek gondozásával megbizott altiszt és legénység számára szükségelt elhelyezést iránt eleget tenni ?

5. olyan-e a lakosság főképp pedig az előjáróság rendszeretete és pontossága, hogy a kötelezettségek teljesítését attól bizton el lehet várni ?

Ezen pontok tartalma folytán, magától értetik tehát, hogy az állomás alakítása, mindig inkább javaslandó oly községekre és vidékekre, hol a tenyészanyag jobb, s így nemesítésre és tökéletesítésre alkalmasabb, a hol a lakosság ismert szorgalma és értelme már maga biztosabb kilátást nyujt az eredményre.

Lehetőleg figyelembe veendőek ennél fogva mindazon községek kérényei, hol a legközelebb mult években állomás lévén, a tenyésztés kellő haladást mutat, s a ménnek elhelyezése kifogás alá nem esik, a hol azok kellőleg fel lettek használva.

Az állomással már birt községek folyamodásai tehát csak is azon esetben lesznek visszautasítandók, ha az illető vidék érdekében czélszerűbb lenne egy másik oly közel eső községben szervezni az állomást, mely a volt állomásnak is lehetővé teszi a ménnek használhatóságát, vagy ha a lakosság a lótenyésztés iránt kevés elöszeregetet tanusított s eredményt felmutatni nem képes, ha a lóállomány egészségi állapota a ménnek oda-helyezését nem engedi, ha a szerződés feltételeit megszegte, vagy végre, ha egy, úgy a tenyészanyagra, mint a tenyésztés iránt mutatott érdekeltségre és értelemre nézve, a volt állomással méltán versenyezhető, de állomással eddig nem birt község, az elhelyezés és ellátás iránt kedvezőbb feltételeket ajánl az állam részére.

Mindezek mellett kellő figyelem fordítandó arra is, hogy a működési terület minden tája lehetőleg részesíttessék az állomások megnyerhetőségében, kivéve, ha a tenyésztés szembenézőleg csak egyes vidékeire szorítkozik az illető területnek.

Habár egészben véve tagadhatatlan is, hogy a csokélyebb ménszámmal alakított, így több számot kitevő állomások szervezése, a tenyésztő község részére több kényelmet igér; sőt magára a csikó szaporodásra is némi előnyt látszik nyujtani ; tekintve mégis azon körülményt, hogy a több apró állomás ellenőrzése igen nehezen eszközölhető, továbbá, hogy sokkal több személyzet alkalmazását és sok biztos állomásvezető altiszt szükségét feltételezi, mi részint a felette nagy kiadások, részint pedig az állomás vezetésére képes egyének hiánya miatt czélszerűen kivihető sem lehetne : oda utasítatik a bizottmány, hogy ott, hol elegendő számú nagy községek vannak, 4 ménlétszámnál kevesebbet igénylő folyamodásokat ne vegyen figyelembe, hanem minden állomás számára ugyszólva egy állomási vidéket szervezzen s a kisebb községeket a legközelebbi állomás igénybe vételére utasítsa, hol az egyes tenyésztőnek a több mén között úgy is mindig könnyebb leendő a megfelelő kiválasztani.

4. A bizottmánynak a 3-ik §. tartalma szemelött tartása mellett történt megállapodása, minden egyes javaslatba hozott állomás és vidékének kanca-létszáma, lófaja és a tenyésztés állapota megközelítő kimutatásával, illetőleg az alkalmazandó ménnek fajszerinti kijelölésével egyetemben, azonnal az illető telep vagy teleposztály parancsnoksághoz teendő át, mely a bizottmány javaslatát a ménlétszám aránya és eddigi tapasztalatai szempontjából meritett észrevételeivel a miniszteriumhoz küldi fel.

5. A ministerium által akár egészben jóváhagyott, akár részben megváltoztatott bizottmányi javaslat, a telep vagy teleposzt. parancsnoka utján, az elnökhöz tétetik vissza.

6. A bizottmány rögtön értesíti a községeket az állomások engedélyezése vagy megtagadása felől, az állomást nyert községeket az annak idejében átküldendő minta szerinti szerződés kiállítására szólítja fel, a tekintetbe nem vehetett folyamodványokat az illető községhez visszajuttatván.

7. A szerződések 4 példányban (egy példány bélyeggel) szerkesztendők, s a telep részéről az elnök vagy ez által megbizott tag s az illető parancsnok által, a község részéről pedig a bíró és jegyző által irandók alá.

8. A kiállított szerződések a bizottságtól a miniszteriumhoz terjesztetvén fel, a bélyeges példány a miniszterium okmánytárában tartatik vissza, míg a jóváhagyási záradékkal ellátott 3 példány egyike a telep-parancsnok, egyike a bizottmányi elnök, s végre egy a község kezeihez adatik.

9. A kiállítandó szerződések minden esetben magyarul, de más nyelvű községeknél a magyar szöveg mellett a lakosság anyanyelvén is szerkesztendő.

A szerződési pontokat illetőleg különösen a következő körülményre hivatik fel a bizottmányi figyelme.

Az állomásokra kiosztott ménékért eddigelé az állam egy bizonyos (darabonként 15—20 forintnyi) elhelyezési díjat fizetett a községeknek, úgy, hogy az évenként e célra tett állami kiadás 20—23,000 forintra is felrugott, mely összeget az állam természetesen a tenyésztés előmozdítására szánt javadalomból volt kénytelen viselni, s így tulajdonképen magát a tenyésztés érdekét esorbitani. Oda kell tehát a bizottmányoknak törekedniök, hogy a községek a helyiségeket az államnak ingyen, vagy legalább kedvezőbb áráért engedjék át, főképen oly helyeken, hol az állomás leginkább magának a községnek, — nem pedig egyszersmind az azt környező vidéknek is — érdekében lett alakítva. Azon legtöbb esetben pedig, hol az állomást nyert községnek vidéke is utalva van az ott elhelyezett ménék használatára, a bizottmány tapintatára hagyatik, a helyi viszonyok szerint teendő azon intézkedések létesítése, melyek szerint az állomást tartó község, akár a közelfekvő, s az állomás méncit szinte használó községek által ajánlott általán-összeggel, akár az állomás vidékéről fedeztetésre vezetett kanczák darabja után meghatározott csekélyebb mérvű pótlék által kártalaníttassék a helyiségek és istállószerek kiállításáért. Az állomással bíró, s az állomás használatára utalt községek közti illetén egyezkedések létrehozása, teljesen a bizottmányok belátására hagyatik, és ezen egyezkedési feltételek teljesítése érdekében az elnök a hatósági közegek esetleges közbejöttét is igénybe veheti.

Ezentul elkerülhetlen szükségé vált, hogy az állomásra osztott ménék élelmezésére szükségelt zab és széna, nemkülönbén az alomszalma is, a járási tisztviselő és a bizottmányi tag által is bizonyított helyi, vagy legközelebbi piaci ár megtérítése mellett, az állomással bíró község által biztosíttassék, szabadságára hagyatván a községnek, az ellátás pontos teljesítése iránti felelősség mellett, azt akár saját készletéből, akár egyes vállalkozó utján előállítani, magától értetvén, hogy az altiszt és legénység beszállásolása és ellátása a rendes beszállásolási feltételek módja szerint eszközözlendő.

10. Az alakítandó állomások iránti javaslatok f. é. october 20-ig okvetlenül beküldendő az illető parancsnokhoz, hogy úgy a bizottmánynak, valamint a kérvényező községek további intézkedhetése érdekében is, legalább december 1-ére azok ismét az elnök kezeihez juthassanak.

11. Szükséges, hogy a bizottmánynak, egyes tájakon otthonos és ismert tagjai már a fedeztető idény előtt, ne csak az állomás helyén, hanem főképen az állomás körébe sorozott községekben is megjelenjenek, a népet a tenyésztésre és a vidék számára alakított állomás felhasználására serkentsék, azt a tenyésztés józan elveivel megismertetni törekedjenek, az állomást tartó község terheinek egy vagy más mód szerinti megosztására felhívják, ezen követelés méltányosságára figyelmeztessék s a tenyésztés előnyének példák általi magyarázatával

és bizonyításával az állam által nyújtott ez irányu előnynek felfogására és igénybevitelére ébresszék.

12. A ménéknek, bizottmányi terület és állomásonkint, szám és fajszerinti elosztása alkalmával, minden bizottmány képviselve kell hogy legyen a telep helyszínén; a bizottmánytól függ, hogy hány tagot bizand meg területe érdekének képviselésére.

13. Az említett elosztás határideje, valamint a későbbi teendők iránti utasítások is, annak idejében közöltetni fognak.

14. A bizottmány fel van jogosítva, sőt kéri, hogy ez utasítás iránti esetleges aggályait s észrevételeit a miniszteriummal azonnal közölje.

A kolozsvári lóversenyek szept. 24—26-ig.

Ámbár helyi laptársaink a kolozsvári lóversenyek közlésében, tőlünk nem függő körülmény miatt, megelőztek, kívánunk mégis vidéki gazdaközönségünknek ezekről egy kis leírást adni.

A lóversenyek, mint a programmban közölve volt, szept. 24—26-án tartattak meg; velők a Kolozsvár részére utalványozott lótenyésztési ösztöndíjak kiosztása is összekötve lévén. Az idő mindhárom nap kedvező, a közönség érdekltsége kielégítő volt, kivéven a lókiállítás, hol — bizonyára az érdekltek kellő időben nem értesítése miatt — lótenyésztésünk oly gyengén volt képviselve, hogy már-már hajlandók voltunk hinni, mikép a díjkiosztás más alkalomra halasztatik el. A versenyek napjain délután már egy órakor hosszú, tömött kocsisor lepte el a versenytérre vezető utat. Itt, kedvező időtöltésük e színhelyén láttuk most is nagy számmal csoportosulni főbb birtokosainkat, élvezvén ezen férfias és lótenyésztésünket fejlesztő mulatságok legszebbikét. Az első napi verseny eredménye következő: I. A vadászverseny díjat, 400 frtot nyerte b. Bánffy Albert 6 éves félvér kanczája, Polka; II. A második osztályu császárdíjat, 300 db aranyat b. Wesselényi Miklós 5 éves telivér kanczája, Pálma; III. Az 1869-ki ivadékverseny tétösszegét, 100 db arany, gr. Bethlen Sándor telivér ménje, Bakator; IV. Gr. Péchy Manó tiszteletdíját b. Wesselényi Béla Pradoja; V. A 100 db aranyos elegyverseny államdíjat b. Bánffy Albert Polkája.

25-kén d. e. szekérverseny volt, Kolozsvártól Apahidáig és vissza, mintegy 16 angol (4 osztr.) mfd, folytonos ügető menetben; államdíj 50 arany. Nyertes lett b. Bornemiza Tivadar, Tatár és Pajkos 6—6 éves heréltjeivel, e távolságot $1\frac{3}{4}$ óra alatt járván meg.

A második napi verseny vasárnap nagyobb közönség jelenlétében, következő eredménnyel folyt le: I. Az erdélyi díjt, 500 frtot nyerte a b. Bánffy Albert Polkája; II. Az ivadékverseny 100 aranyos díját Zeyk József Radamansa; III. Az első osztályu császári díjt, 500 aranyat most is a gr. Eszterházy Miklós Srizzele Magyarországról; IV. A versenyegyleti díjt, 50 aranyat b. Bánffy Albert Griffje; V. Az akadályversenyen a 100 aranyos államdíjt b. Wesselényi Béla Drillindrin-c, mely már többször nyert, s végre VI. A hölgyek díját szintén az ő Pradoja nyerte.

Jólesett, hogy ezen versenyek alatt nem láttuk a lovaknak szájalmat gerjesztő és kiúzó ostoroztatását, melylyel különben is a gyors futás feltételeit: az izmok szilárdságát és

rugékonyságát, a széles és mély mellüregt s benne a jól kifejlett tüdőt, ha hiányzanak, kipótolni nem fogjuk.

26-kán d. e. csekély részvét mellett tartatott meg a lótenyésztési állam-ösztöndij kiosztás. Összesen csak öt darab 2—3 éves kancza, és egy mén csikó s három db 4—7 éves tenyész csikós-anyakancza volt kiállítva. Jutalmat nyert: I. Tóth Ábel, kis-jenői gazdatiszt 3 éves kancza-csikója, Lilla 6 aranyat; II. Keresztési Áron, hadrévi g. tiszt ugyanilyen csikója, Polka 4 aranyat; III. Király Róbert, m.-nagy-csáni g. tiszt 2 éves kancza-csikója, Lilla 4 aranyat; IV. Bojtha Antal, gyulai birtokos hasonló csikója 2 aranyat; V. Ferenczi László, korpádi birtokos 3 éves mén-csikója, Armida 4 aranyat.

A lóversenyek inkább kielégíték a várakozást, de ha valaki gazdáink hajlamát és érdekltségét a lótenyésztés iránt az idei kolozsvári lókiállítás után itélné meg, nagyon csalódnék. Oly gyenge volt az, hogy nevét alig érdemli meg. Ennek okát két körülményben keressük; az első — mint említők — az, hogy gazdáink nem voltak róla értesítve, legalább kellő időben nem; a második, mi főbb, mert az érdekltségnek és ösztönnel emelésére vagy csökkentésére jövőre is nagy mérvben befoly, s miről ennél fogva az illető fensőbb körökben intézkedni — hacsak az ügynek ártani nem akarunk — kívánatos, sőt mulhatlanul szükséges, s ez az: hogy a díjak, az ügy fontosságához mérten, nagyon csekélyre vannak leszállítva. Gazdától, ki díjnyertes lovakat többször szokott kiállítani, hallottuk: az az 5—6 arany nem érdemli meg, hogy Szeben mellől lovait ide hozza, mert az útiköltsége többet tesz. Ha már gyarló természetünk anyagi jutalmat kíván, legyen ez akkora, hogy legalább az eltöltött idő kárpótlásául valamit haza is vihessünk belőle.

Igaz, hogy így a jutalomban többen részesülnek, de a sok kicsinek nincs oly hatása, mint egy pár jelentékenyebb tételnek. Kívánjuk tehát, hogy — ha már szorult helyzetünk nem engedi meg nagyobb összeget szentelni e czélra — az ösztöndíjak ne apróztassanak el, hanem maradjanak meg ezutánra régebbi minőségükben.

— rt.

Vidéki Levelezés.

Kolozs, szept. végén.

Méz szüretünk e hó elején lefolya. Ez év nem kedvezett vidékünkön is a méltartó gazdáknak: a hűvös, szeles, és esős idő miatt kevés rajzás történt; a juliusi rajok annyira nem gyűjthettek mézet, hogy augusztus utó felében sokan éhen veszttek el, mert a nagy meleg miatt a növényzet megcsökkent, sarjuvirág nem volt; csak a meddón maradt bogaras anyakasok adták a mézet. Itt s e vidéken a méhészet régi venyige paraszt kasokkal természetes rajoztatási módszerrel üzetik; míg a műrajoztatást csak kevesen gyakoroljuk. Nem ártana egy kis haladás e tekintetben; Dzierzonféle kasokkal kellene egy helységben üzni a méhészetet; reméljük a kolozs-monostori gazdasági tanintézet jó példával fog előljárni. Kolozs 120—130 veder mézet adott el, vedrét 5 f. és 50 kr; hétszáz egy néhány forintot hagyott itt Fröhlich kolozsvári mézszedő ur; sok gazda lefizethette adóját a méz árából.

A törökbuzát is szüreteljük; a hőrségök százezrei és az egerek milliói miatt. A ki saját szemével nem látja, bajosan hiszi el, hogy e kártékony állatok, mily károkat tehetnek a mezőn a gabonákban, a kaszálók, és gyepek-parlagos helyek

mellét, és közelében a szalmás gabonát annyira lerágták tövé-ről, hogy alig egy huszadrésze maradt meg; néhol éppen semmi sem maradt. A hordás után az érni kezdett törökbuzára estek; felmászna a kóréra, s leeszik a termést a csökről. E miatt megengedte a képviselőtestület, hogy a károsabb helyekről egyesek szedhessék törökbuzájukat külön engedély mellett, melyből oly rendtelenség fejtett ki, hogy mindenütt szedik, ha éretlen is, mert különben a marhák is segítnek e kártékony állatoknak; mit a sógor és komákból álló mezei rendőrség nem tud s talán nem is akar megakadályozni. Ez apró állatok a pityókat, sőt a szőlőt is eszik és pusztítják; különös, hogy nem minden helység határán van oly sok; a karai, bózsi, patai, m.-őri és kolozsi határokon sok van; a szomszéd Aranykúton nincs oly feltűnő sok.

Az idén a sok hernyó (és tavaszi fagy) miatt nincs gyümölcs. Jövő évben a hernyó miatt nem fogunk nagy mértékben szenvedni, különösen, ha a gyümölcsösöket gondunk alá vesszük, mert ez évben itt és a vidéken kevés hernyó mutatkozik a fákön; azt hiszem a gyűrű pillangó is elpusztult a nyári hűvös és esős idő miatt.

Vidékünkön, s városunkban a szarvasmarhák száj- és láb fájásban szenvednek; telvék az istállók beteg marhákkal; nem igen ehetnek, mely miatt elsoványodnak, s nem jármazhatók. A disznók is nagymértékben döglenek; ha malaczos koczák betegednek meg, s valahogy lábra kapnak: malaczai elpusztulnak, valószínűleg a beteges tej miatt.

V e r e s S á n d o r.

Egyveleg.

* A k. monostori gazdasági tanintézet igazgatója Kodolányi Antal f. hó 29-én érkezett körünkbe. Legyen gazdáink részéről általunk üdvözölve!

* Az ö n n á l l ó e r d ő g a z d á k n a k, az erdővédelmi és szakértő segédszemélyzetnek államvizsgálója f. é. nov. 15-én fognak Kolozsvárt megtartatni. Kik ez államvizgálóra előállni kívánnak, kellőleg felszerelt kérvényeiket illető előljáró hatóságaiuk útján oct. hó 20-ig a kir. biztosi hivatalhoz nyujtsák be.

* B u d a p e s t i k é z m ű v e s b a n k cím alatt szept. 8-án egy önszegélyző takarékhitelegylet alakult, melynek czélja: a kézművesek megtakarított filléreit öszszegyűjteni és a kézművesek támogatására fordítani. Az alapszabályok azáltal tűnnek ki, hogy az egyes tagoknak illő befolyás biztosítatik az ügyek vezetésére. Az alapítke egyelőre félmillio fitra szabatott és 50 frtos. részletekre van osztva. — A töke az uralkodó pénzkrisis és bizalmatlanság daczára kétszeresen túljegyeztetett. Az egylet előjáróivá választattak: Ellenberger Henrich, Falk Zsigmond, Barber Simon és Schön Jakab. A választmány és ellenőrző bizottság jóformán legnagyobbbrészt iparosokból és néhány kereskedőből áll. (A. É.)

* A z a l t o n a i n a g y i p a r - é s á l l a t k i á l l i t á s e hó elején nyílt meg és pedig igen fényesen. Anglia és Észak-Amerika — mint írják — kitűnő gépeket küldtek be, Dán- és Svédország, Hollandia és Oroszország pompás állatokat. A kiállítás valóban mintaszerű, és Hamburg-Altona annyira meg kezd telni idegen látogatókkal, hogy a vendéglők többé nem elégségesek a tömeges vendégek befogadására. (A. É.)

* A t e l e k k ö n y v i j e g y z ö k ö n y v e k h i t e l e s i t é s e Kolozsvárt oct. 4-én fog megkezdetni.

* A marosujvári sószállítástminél előbb a vasút veszi át, s e terv kivitelére már folynak az alkudozások. (k. k.)

* Magyarországi malmok. Magyarországon van jelenleg 276 gőz- és málalom, melyek $26\frac{1}{2}$ millio mérő gabonát képesek évenként feldolgozni. E malmok közül 35 részvénytársaság kezében van, s ezek feldolgozási képessége évenként 22 millio mérőre megy. A 35 részvény malom közül 13 Budapesten van s belső felszereléseiknél fogva a legtökéletesebbek közé tartoznak, a melyenek ez idő szerint léteznek. Egy némelyikök egész Amerikáig, Ausztraliáig küldi lisztjét, mint pl. a „Pannonia“, mások Egyiptomot szemlélték ki lisztermékük piacává mint pl. a „Concordia“, „Luiza“ és „Victoria“ gőzmalmok. Legtöbbnyire azonban Triesztnak küldik ki termékeiket.

* A hőrcsögök Brassó határán is sok pusztítást tesznek. Főleg a borsó és babvetéseket anynyira megrohanták, hogy kivált a borsó termését merőben tönkretették. Most már a töröküzának estek. Fészkeikben halommal lehet külön-külön felhalmozva találni a tisztabuzát, árpát, zabot, borsót és más terményeket.

* A zeurópai vasút hálózat jelenleg 10,778 mértföldet tesz, (ebből Magyarországra 350 mrtf. esik) melyeken mintegy 30,000 mozdony jár, és az út, melyet e mozdonyok évenként megtesznek, 6 millio mértföldre tehető.

* Afák mint a kolera elterjedésének akadályai. Az indiai kormány e tárgyra nézve érdekes jelentést tesz közzé, melyből kiderül, hogy a faültetvények a kolera elterjedésének akadályaiul tekinthetők. Ezen tüneményt némely tudós már Európában is észlelte.

* Biztosítsunk! Segesvárt 14- és 15-én mindkét esetben cséplés körüli vigyázatlanságból 5 polgárnak égett oda minden gabonája, takarmánya, gazdasági épülete; Disznódon leégett a cseréppel fedett lovassági laktanya fedele egészen; megint nagy égés volt Kézdi-Vásárhelyt, hol ez már a szokott dolgokhoz tartozik; továbbá Fülöpön, Csikban Várdotfalván, Tasnád-Szarvodon, Dobokamegyében Bugyan, mindezeknél a gyulás oka cséplés körüli vigyázatlanságra vezethető vissza; T.-Abádon báró Orczynak 15,000 frtot érő tiszta búzája égett oda, egy napszámából elüzlött cséplő boszujja miatt. Várbhelyen 197 gazda égett oda minden begyűjtött takarmányával, ugy Hidvégen 140, Terebén 204, F.-Csuthon 93 gazda, ez utóbbiak Magyarországon; végre rémitő égés volt Schwechátón, hol többek közt egy szeszgyár istállójában 180 darab hizó marha is a lángok martaléka lett és Penzingben a nagyszerű 3 emeletes katona kórház, mely utóbbi tüzvész a kórház konyhájában vette eredetét. Nagy-Ajtán 20 gazda lett a romboló elem áldozata. Rémitő égésekről irnak még Sz.-Miklósról, hol a hivatalos becsú a kárt 100,000 frton feljúl állapította meg; továbbá Solymoson 36,220 frt. Micsken 58,850 frt. kárt okozott épületekben, takarmányokban; Gyöngyösön 200, Orsován 37 ház pusztult el; Hajnik, Oravitza s még több helység nagyobb része szintén martalékul estek.

V. a.

Időjárás.

September második felében kevés kivétellel kellemes őszi időnk volt; a 14-én reggel esett eső következtében kevésbé meghűlt ugyan a lég, de már 16-án + 18.6 R fokot jelzett

a hőmérő; 17-én mint borult napon + 14 R fokra süllyedt, mely naptól fogva ismét emelkedett ugy, hogy 20-án délben már + 19.4 R fokot mutatott, ez a nap egészen derült volt. 21-ére felhők tornyosultak össze az égen, mit délután csak csendes, de estende nagy eső követett. 22-én délelőtt égdörgés kíséretében kevés eső permetezett, mely este felé ismét s nagyobb mérvben ujult meg, minek s még inkább az erős északi szél folytán a hőmérő 23-án délben csak + 11.0 R fokot mutatott, s csak 26-án emelkedett ismét + 18.2 R fokra; 28-án pedig + 19.4-re, 29-én szép derült idő. — Leghivesebb éjszakáinkon még 5 foknál alább nem szállott a mérséklet, ugy hogy dér, melytől kivált 23-ára viradólagn tartottunk, mind ez ideig nem volt.

A légsúlymérő 0 fokra származtatva e hó második felében legmagasb állását (326.22 p. v.) 18-án legmélyebb állását (320.73 p. v.) pedig 21-én érte el, mit eső követett. 23-án ismét 325.06 p. vonalra emelkedett, s ez állásában kevés változással a hó végéig megmaradt.

Piaczi árak.

Hetivásár Kolozsvártt szept 23. és 30-án. Tiszta buza (nagy vékával) 1 fr. 40 kr.—2 fr., kétszeres 1 fr. 20 kr.—1 frt. 40 kr. Rozs 75 kr.—1 frt. 10 kr. Zab emelkedett áron 75 kr. Törökbuza 85 kr.—90 kr. Fuszujka 85—90 kr. Pityóka 26—30 kr. Egy font turó 28—32—40 kr. Szalonna 40—48 kr. Egy pár csirke 25—40 kr. Egy lud 1 fr. 60 kr. Egy récze 50—60 kr. 100 fő káposzta 4 fr. 50—5 fr. Egy szekér fa 2 fr. 80 kr.—6 fr. Egy pár deszka 80. kr. Egy pár szarufa 2 fr. gerenda 6 fr. Egy szekér széna 5 fr.—12 fr.

Nem hagyhatjuk megrovás nélkül a helybeli piacra gabonát szállító gazdáinknak csaknem kivétel nélkül azon hanyag, s mind magukra, mind a vevőkre káros eljárását, miszerint gabonáikat azon módon, mint a csűr földjéről felméri, minden tisztítás nélkül hozzák a piacra. Ezért láthatni itt oly gabonákat, milyenre rendes piacokon rá se néznek. Így történt, hogy a k. monostori intézetnek a napokban vetőmagul néhány köből buzára levén szüksége, három hetivásáron nem talált ilyent, s végül is távolabbi vidékről kellend nagy költséggel ide szállíttatni. Ugy hisszük, hogy az árkülönbség, mi az ily szemetes s ellenben a tisztán kezelt gabona ára közt fenforog, bőven fedezné a tisztítási költségeket.

Üzleti tárcza.

7) Hadréven a Szilvássy Miklós gazdaságában több ezer Riesling és Traminer szőlőveszsző van eladó, ezere 5 fr. o. ért. Előjegyezhetni helytt a tisztán, vagy Kolozsvártt kül-magyaruteza 242 sz. háznál.

TARTALOM: A monostori gazd. tanintézet megnyitása. — Adatok gyümölcsészetünkhöz, (I. Csáklya). — A csicsóka-termesztés. — A száj- és körömfájás leírása s orvoslása. — Érdekes kirándulás a Balatonvidékre, I. — **Társalgó:** Tanárok gazd. tanintézetekhez. — Álladalmi ménck kibérlése. — Utastás a lótenyésztési bizottságok számára. — Kolozsvári löversenyek. — Vidéki levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Üzleti tárcza.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.